

CINEMA

La màgia de la flauta de Branagh

Blanca Busquets

“The Magic Flute”- Musica W.A. Mozart

Llibret i diàlegs en anglès: Stephen Fry

Actors/cantants: Joseph Kaiser, Amy Carson, Benjamin Jay Davis, Silvia Moi, René Pape, Lyubov Petrova, Tom Randle...

Direcció musical: James Conlon

Guió adaptat, producció i direcció: Kenneth Branagh

Colpidorament humana, càlida, directa, clara i de concepte senzill que, al mateix temps i amb una extraordinària naturalitat, parla de grans i complicades transcendències, la pel·lícula *The Magic flute*, que acaba de sortir en DVD cantada en anglès i subtitulada en català i en castellà, segurament hauria fascinat el seu compositor, Wolfgang Amadeus Mozart, perquè s’acosta tant al gran públic que l’arriba a esgarrapar. Produïda i dirigida pel cineasta Kenneth Branagh, amb la inestimable ajuda de Stephen Fry, la versió cinematogràfica de *La Flauta Màgica* aconsegueix que els no-iniciats en música s’estiguin davant de la pantalla amb la boca oberta des del primer minut fins a l’últim.

A grans trets i per donar una idea a qui en desconegui l’argument, *Die Zauberflöte*, l’original de Mozart, amb llibret del seu germà francmaçó Emmanuel Schikaneder, actor, cantant i empresari teatral que va fer l’encàrrec d’escriure-la al compositor, és una òpera que barreja fantasia amb francmaçoneria. L’obra té com a protagonistes dues parelles, la “seriosa” ?Tamino, Pamina? i la “divertida”

?Papageno, Papagena?, com també acostuma a passar en altres òperes de Mozart, o en autors com Shakespeare que també té una intensa relació amb Kenneth Branagh. Hi ha també dues presències que estan per sobre de la vulgar mortaldat humana i de totes les seves pors i febleses: La Reina de la Nit, que representa la foscor, el poder dels sentits i dels sentiments més abrandats; i Sarastro, que vol ser la llum, el dia, la força del pensament positiu i del coneixement. Tamino i Papageno emprendran un camí de vicissituds i lluites per rescatar Pamina que ha estat segrestada. Al començament de l'obra, la Reina de la Nit fa entrega a Tamino de la cèlebre flauta màgica que el lliurarà de tot mal. D'aquí el títol.

Això per ser simples. Ara, emboliquem-ho:

Mozart era francmaçó. Que ningú no s'hi faci mala sang: la francmaçoneria, a l'època, era el punt de trobada intel·lectual, liberal i progressista que pretenia resoldre un munt d'interrogants morals i espirituals als quals l'Església, absolutista i tradicional, no podia respondre. Haydn, per exemple, era francmaçó. I el pare de Mozart, Leopold.

Una de les normes més severes de la francmaçoneria era el silenci, el no explicar a ningú que no formés part de la institució què es coïa a dins. Per descomptat, l'entrada a qualsevol lògia estava prohibidíssima a les dones: al cap i a la fi, a l'època, les dones no eren cap altra cosa que unes embolicoques. Doncs bé: Mozart es va atrevir, a *La Flauta Màgica*, a posar al descobert un munt de secrets de la francmaçoneria amb rituals d'iniciació inclosos. Arribats al regne de Sarastro on imperen la fraternitat, la saviesa i el coneixement, Tamino i Papageno han d'iniciar-se passant tres proves. El número tres és la icona francmaçònica per excel·lència que trobem contínuament a la *Flauta*: amb tres cops engega l'obertura d'una òpera on hi ha tres dames, tres angelets, tres entrades al castell, tres proves... Tot plegat Mozart ho va enfilat a l'escenari i, posats a fer, va acabar de tirar la casa francmaçònica per la finestra permetent que una dona, Pamina, passés també les proves i es fes així mereixedora de l'entrada a una lògia, com si d'un home es tractés.

És difícil saber la magnitud exacta de l'escàndol que devia provocar en l'organització tant la difusió dels secrets francmaçònics com la incurció femenina en el tema perquè, òbviament, ningú no en va parlar obertament. Però en l'insoldable misteri de la mort de Mozart mai no s'ha rebutjat la teoria de l'assassinat al germà francmaçó bocamoll. És una teoria, potser poc creïble ara que sembla que el compositor va morir de mort natural, però una teoria, al cap i a la fi; i, com a teoria d'un misteri llunyà i indesxifrable, no es desestima.

Ara anem a Kenneth Branagh:

El cineasta ha tret ferro a la francmaçoneria. Corre pel *Youtube* algun video del *making off* de la pel·lícula on Branagh diu que l'ideal en l'univers-Sarastro no és l'assoliment de l'amor, la fraternitat i la saviesa francmaçònics sinó l'assoliment de la pau. D'acord, però... no estariem

parlant més o menys del mateix? Ja em perdonarà Branagh si l'autora d'aquest article pensa que sí. El film *The magic flute* està situat a la Primera Guerra Mundial o a alguna cosa que s'hi assembla força, si hem de jutjar per trinxeres, armes, avions i mètodes. Fins aquí, res de nou: el món és ple de directors d'escena que situen Flautes Màgiques aquí o allà, endavant o enrere en el temps. Una sensacional obertura on les possibilitats de la tècnica ?sobretot informàtica? és barregen amb un enginy i un sentit artístic fora del comú a l'hora dels detalls, del seguiment de la música, dels efectes que combinen desfeta i èpica, sang i victòria, dona pas a un desenvolupament de la història que arrenca, com a la *Flauta* original, del rescat del príncep per part de tres dames, quan està a punt de devorar-lo un monstre terrible. És clar que el príncep, Tamino, és, en aquest cas, un oficial de l'exèrcit, i el monstre, un núvol de gasos letals que adopta forma de serp i que vol engolir el protagonista. Les tres dames seran, per començar, tres infermeres d'aparència mongil de la Creu Roja que aviat es convertiran en dones-soldat.

A partir d'aquí, el deliri: la nit pot ser molt llarga però amb la música de Mozart i el geni de Branagh es fa curta. Quan acaba l'òpera diries doneu-me'n més. Musicalment, la partitura està magníficament interpretada, sota la batuta de James Conlon, per músics i cantants-actors que segur que farien plorar Mozart de l'emoció per haver aconseguit el que buscava al segle XVIII... Només que llavors no hi havia Branagh, que s'ha envoltat de qualitat per totes bandes: des de cantants d'òpera de la vàlua de Joseph Kaiser o del prestigi de René Pape ?que, per cert, actuarà al Liceu aquesta temporada? fins a estrelles caçades als escenaris del teatre musical ?és el cas de Benjamin Jay Davis, habitual de Broadway? passant per cantants de formació clàssica que han acabat derivant cap al món del pop, com Amy Carson. Branagh no ha estat cap llepafils a l'hora de triar i remenar aquí o allà. Com al conte de la Ventafocs, la

sabata de cristall ha anat bé en molts casos a qui no estava acostumat a fer vida de palau. I em consta que això també ha fet enrabiari més d'una germana lletja. Però en el resultat es nota que Branagh simplement buscava artistes que donessin la talla, que lluïssin la música i responguessin davant la pantalla. I a fe de Déu que els ha trobat.

La cinta és plena de detalls impagables: Moments d'una bellesa intensa com el de l'entrega de la flauta màgica en el context d'una treva nocturna enmig de la neu i el fred a la muntanya entre dos bàndols enemics que només feia uns instants s'estaven matant a trets, fan posar la pell de gallina perquè el britànic ha sabut vestir amb el color precís cada nota de la suggerent música del geni salzburguès; els tres nois arrenquen un somriure al més pintat cada vegada que apareixen i un altre quan es posen a cantar; les aparicions de Sarastro són estel·lars: parla de pau i convenç.

I tantes altres coses.

Kenneth Branagh

Kenneth Branagh es val contínuament de jocs, d'efectes, de sorpreses però sense excedir-se ni un mil·límetre, i aguanta les parts més lentes de la partitura amb continus canvis de plànol o amb imatges que es belluguen al voltant dels protagonistes del moment, com és el cas de l'entrada de Tamino al monumental castell de Sarastro, on el duet del tenor i el baix gairebé esdevé un acompanyament a una escena humana i emotiva que sobta l'espectador i l'intriga tant com intriga Tamino, i així, tots dos de bracet, aniran descobrint un món nou i fascinant que no semblava que pogués existir enmig de tanta guerra. S'han acabat les al·lusions a l'antic Egipte i les mansions francmaçòniques carregades de llibres i de saber abstracte: el poder de Sarastro en Branagh es basa en els actes, la generositat, la dedicació. I tot en un castell, producte de la informàtica ?la ciència avança que és una barbaritat? on hi és tothom benvingut... per bé que només els Taminos i les Pamines arribaran a entendre per què.

Breu, Kenneth Branagh ha entès que *La Flauta Màgica* no és una òpera infantil. Que l'atractiu musical sigui per a tothom, grans i petits, i que tingui moments que fan somriure tots els públics és una cosa; però un advertiment previ de "no recomanat a menors de set anys" indica que es tractarà amb la seriositat que mereix el missatge subliminal de maduresa humana que pretenia transmetre Mozart i que més aviat arriba a ser comprès amb el pas del temps i una certa edat.